

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-747187-II/13/EK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, *16.XII.2013*

Pan
Andrzej Seremet
Prokurator Generalny
Warszawa

Szanowny Panie Prokustone Generalny,

Moje poważne zaniepokojenie budzą informacje w mediach o przypadkach stosowania przez funkcjonariuszy Policji przemocy - w tym nadużywaniu środków przymusu bezpośredniego - w wyniku czego dochodzi do powstania obrażeń u osób, wobec których podejmowane są czynności. Wiedzę o zdarzeniach tego rodzaju czerpię także z raportów o skargach dotyczących zdarzeń z udziałem policjantów oraz meldunków z wydarzeń nadzwyczajnych przekazywanych do mojego Biura z Komendy Głównej Policji, a także z wniosków osób bezpośrednio zainteresowanych. W mojej ocenie w przypadkach tych może dochodzić do naruszeń zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania lub karania wynikającego z art. 40 Konstytucji RP oraz z aktów prawa międzynarodowego, w tym z art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Niektóre ze zdarzeń tego rodzaju są - na skutek złożenia skargi - badane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, który w swoich orzeczeniach kilkakrotnie stwierdził naruszenie przez władze polskie art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności¹. W orzeczeniach tych Trybunał z reguły

¹ Wyroki: z dnia 28 lipca 2009 r. w sprawie Rachwalski i Ferenc przeciwko Polsce (skarga nr 47709/99); z 24 lutego 2009 r. w sprawie Pieniak przeciwko Polsce (skarga nr 19616/04); z 12 maja 2009 r. w sprawie Artur Mrozowski przeciwko Polsce (skarga nr 9258/04); z dnia 13 stycznia 2009 r. w sprawie Lewandowski i Lewandowska przeciwko Polsce (skarga nr 15562/02); z dnia 27 września 2011 r. w sprawie Karbowniczek przeciwko Polsce (skarga nr 22339/08); z dnia 12 kwietnia 2007 r. w sprawie Dzwonkowski przeciwko Polsce (skarga nr 46702/99); z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie Polanowski przeciwko Polsce (skarga nr 16381/05); z dnia 23 lutego 2010 roku w sprawie Wasilewska i Kałucka przeciwko Polsce (skargi nr 28975/04 i 33406/04).

wskazywał, iż okolicznościami stanowiącymi naruszenie art. 3 Konwencji było nie tylko postępowanie policjantów, ale także nierzetelnie przeprowadzone postępowania, nieczyniące zadość wypracowanym w jego orzecznictwie zasadom. Zdaniem Trybunału bowiem „Postępowanie w sprawie stawianych poważnych zarzutów o złe traktowanie musi być wszechstronne, co oznacza, że władze krajowe muszą zawsze dokładać należytej staranności, by ustalić co się stało i nie powinny pochopnie decydować o umorzeniu postępowania [...]. Władze krajowe muszą zatem podjąć wszystkie niezbędne kroki, aby zabezpieczyć dowody związane ze zdarzeniem, włączając, *inter alia*, zeznania naocznych świadków oraz wyniki ekspertyz sądowych (zob. *Tanrikulu przeciwko Turcji [GC]*, nr 23763/94, § 104, *ECHR 1999-IV* oraz *Gul przeciwko Turcji*, nr 22676/93, § 89, 14 grudnia 2000r.). Braki w postępowaniu, które uniemożliwiają wykrycie przyczyny powstania obrażeń lub zidentyfikowanie osób za nie odpowiedzialnych narażają na uznanie takiego postępowania za prowadzone z pominięciem powyższych standardów.”²

Problem właściwego badania przypadków tortur oraz innego niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania ma również wymiar szerszy. W tym miejscu pragnę jedynie zwrócić uwagę na zasady dotyczące badania i dokumentowania przypadków tortur zawarte w uznanym przez społeczność międzynarodową, w tym przede wszystkim przez Organizację Narodów Zjednoczonych, „Podręczniku efektywnego badania i dokumentowania tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania” znanego powszechnie jako „Protokół Sтамбульський”³. „Protokół” ten zawiera bardzo szczegółowe wskazówki dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w badanie przypadków tortur, w tym dla organów ścigania.

Okoliczności powyższe przesądzają o tym, że w każdej sprawie z omawianej kategorii podejmuję działania i monitoruję przebieg prowadzonych postępowań karnych aż do ich prawomocnego zakończenia. W przypadkach umorzenia lub odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego analizowane są w moim Biurze

² Por. pkt 58 wyroku w sprawie *Pieniak przeciwko Polsce*.

³ *Istanbul Protocol. Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*. Wyd. przez Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka, Genewa 2004 r.

postanowienia prokuratora kończące postępowanie, a w sytuacji gdy ich treść wzbudza wątpliwości, badane są także akta spraw.

W latach 2012 - 2013 po zbadaniu akt w 8 przypadkach w moim Biurze powzięto wątpliwości, co do prawidłowości przebiegu i wyniku postępowań⁴, czego efektem było skierowanie wystąpień do prokuratorów nadrzędnych. W wystąpieniach tych wskazywano przede wszystkim na niewyczerpanie inicjatywy dowodowej, ale także na odrzucenie wersji zdarzeń podawanej przez pokrzywdzonego bez należytego uzasadnienia, przyjęcie za podstawę umorzenia śledztwa niejednoznacznych opinii biegłych a także niedokonanie pełnej oceny karnoprawnej zachowań funkcjonariuszy Policji. W mojej ocenie powzięcie wskazanych wątpliwości stawia pod znakiem zapytania zatem zgodność działań prokuratury ze wspomnianymi powyżej standardami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, może zatem prowadzić do stwierdzenia przez Trybunał kolejnych naruszeń art. 3 Konwencji poprzez nieprzeprowadzenie „rzetelnego postępowania” mającego na celu wszechstronne wyjaśnienie przypadków niewłaściwego postępowania Policji.

Nie jest moim celem w niniejszym wystąpieniu formułowanie zasad prowadzenia śledztw dotyczących przypadków tortur i innego niewłaściwego traktowania osób przez policjantów, konkurencyjnych wobec powołanych wyżej reguł wynikających z orzecznictwa ETPCz oraz „Protokołu Stambulskiego”. Pragnę jednocześnie podkreślić, iż w moim przekonaniu przeprowadzenie śledztwa zgodne z naczelnymi zasadami polskiej procedury karnej wynikającymi przede wszystkim z art. 2 i 297 Kpk, zawsze byłoby zgodne z tymi regułami. Zdaję sobie jednocześnie sprawę, że stosunkowo niewielka liczba zbadanych w moim Biurze spraw nie stanowi podstawy do formułowania ogólnej oceny działania prokuratury w postępowaniach omawianej kategorii. Pragnę jednak - ze względu na wagę problemu - przedstawić Panu Prokuratorowi wnioski, wynikające z przeprowadzonych badań.

Podstawową konkluzją zbieżną z orzecznictwem strasburskim i zasadami „Protokołu Stambulskiego” jest konieczność pełnej determinacji prokuratorów

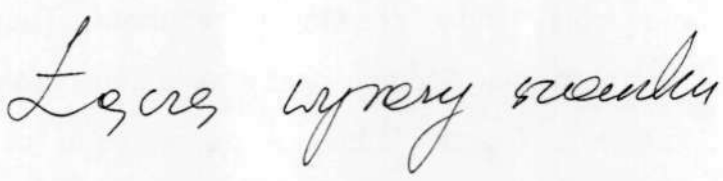
⁴ W sprawach o sygn.: Ds. 253/13 Prokuratury Rejonowej w Bartoszycach; 1 Ds. 252/12 Prokuratury Rejonowej w Płocku; 4 Ds. 276/11 Prokuratury Rejonowej Warszawa - Praga Południe; 3 Ds. 34/12 Prokuratury Rejonowej Radom Wschód; 1 Ds. 223/12 Prokuratury Rejonowej w Giżycku; Ds. 664/12 i Ds. 398/12 Prokuratury Rejonowej w Braniewie; 3 Ds. 146/11 Prokuratury Rejonowej Kraków - Prądnik Biały.

prowadzących śledztwa do możliwie jak najpełniejszego wyjaśnienia wszelkich okoliczności zdarzeń i udzielania tym prokuratorom możliwie najszerszego wsparcia przez zwierzchników.

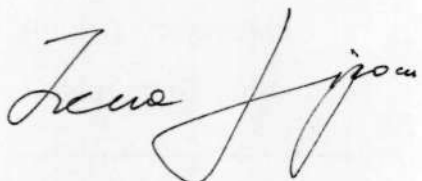
Jeśli chodzi zaś o uwagi szczegółowe, to wydaje się wskazane aby:

1. Przykładać należyłą wagę nie tylko do przypadków kwalifikowanych z art. 246 i art. 247 § 1 i 2 Kk, ale także do zdarzeń kwalifikowanych z art. 231 § 1 w zbiegu z innymi przepisami Kk (np. art. 156, 157 Kk),
2. Rozważać kwalifikowanie działań grup policjantów polegających na zadawaniu uderzeń osobie, wobec której podejmowane są czynności, także z art. 158 Kk,
3. Zwracać uwagę na okoliczność, iż osoba pozostająca pod faktycznym władztwem policjantów (nawet pomimo braku formalnego zatrzymania) musi mieć zagwarantowane bezpieczeństwo; innymi słowy w mojej ocenie karalnym niedopełnieniem obowiązków przez policjantów może być także dopuszczenie do powstania u takiej osoby obrażeń np. na skutek aktów autoagresji.

Przekazując Panu Prokuratorowi powyższe rozważania i spostrzeżenia zwracam się z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie przedstawionego problemu oraz o poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku i ewentualnie podjętych działaniach.

Leszek Wyrostek

Ireneusz Jędrzejewski